

Boodschap van de heilige Vader Franciscus bij de viering van de 47e Wereldvrede­sdag

1 januari 2014

BROEDERSCHAP: GRONDSLAG EN WEG NAAR VREDE

1. Met mijn eerste Boodschap voor Wereldvrede­sdag wil ik iedereen, individuen en volkeren, mijn beste wensen overbrengen voor een leven vol vreugde en hoop. In het hart van elke man en vrouw ligt het verlangen naar een vervuld leven. En daarbij hoort ook een onbedwingbaar verlangen naar broederschap, dat ons tot gemeenschap met anderen aanzet en ons in staat stelt hen niet als vijanden of rivalen te zien, maar als broeders en zusters te accepteren en te omarmen.

Broederschap is een wezenlijke dimensie van de mens, want wij zijn relationele wezens. Een levendig bewustzijn van onze relationaliteit helpt ons elk persoon te zien en te behandelen als een ware zuster of broeder; zonder dat is het onmogelijk een rechtvaardige maatschappij en een stabiele en blijvende vrede op te bouwen. We moeten niet vergeten dat men broederschap gewoonlijk begint te leren in het gezin, met name dankzij de verantwoordelijke en elkaar aanvullende rollen van al zijn leden, in het bijzonder de vader en de moeder. Het gezin is de bron van alle broederschap, en als zodanig is zij de basis van en de eerste weg naar de vrede, omdat het, door zijn roeping, bedoeld is om zijn liefde te verspreiden in de wereld om zich heen.

Het steeds toenemende aantal onderlinge verbindingen en contacten in de moderne wereld maakt ons sterker bewust van de eenheid en de gedeelde bestemming van de volkeren. In de dynamiek van de geschiedenis, en in de diversiteit van etnische groeperingen, maatschappijen en culturen, zien we de zaden van een roeping om een gemeenschap te vormen van broeders en zusters die elkaar accepteren en voor elkaar zorgen. Maar deze roeping wordt nog vaak gedwarsboemd en gelogen­straft door de feiten in een wereld die getekend is door een “globalisatie van onverschilligheid” die ons langzaam maar zeker laat “wennen” aan

het lijden van anderen en ons in onszelf opsluit.

In vele delen van de wereld lijkt er geen einde te komen aan de ernstige schendingen van fundamentele mensenrechten, vooral van het recht op leven en het recht op godsdienstvrijheid. Het tragische fenomeen van de mensenhandel, waarin de levens en wanhoop van anderen ten prooi vallen aan gewetenloze personen, is hier een verontrustend voorbeeld van. Naast de gewapende conflicten zijn er de minder zichtbare maar niet minder wrede oorlogen die gestreden worden in de economische en financiële sectoren met middelen die net zo verwoestend zijn voor levens, gezinnen en ondernemingen.

Zoals Benedictus XVI al zei, maakt globalisatie ons buren van elkaar, maar maakt zij ons geen broeders.¹ Bovendien zijn de vele situaties van ongelijkheid, armoede en onrecht niet alleen tekenen van een diepgaand gebrek aan broederschap, maar ook van de afwezigheid van een cultuur van solidariteit. Nieuwe ideologieën, gekenmerkt door losgeslagen individualisme, egocentrisme en materialistisch consumentisme, verzwakken sociale banden en voeden die “weggooi”-mentaliteit die leidt tot verachting voor en het verlaten van de zwaksten en van hen die als “nutteloos” worden beschouwd. Zo neigt het menselijke samenleven steeds meer naar een *do ut des* (*ik geef opdat jij geeft*) dat zowel pragmatisch als egoïstisch is.

Tegelijkertijd lijkt het duidelijk dat eigentijdse ethische systemen niet in staat zijn om authentieke broeders­chapsbanden tot stand te brengen, want een broederschap kan zonder verwijzing naar een gezamenlijke Vader als uiteindelijk fundament niet in stand blijven.² Ware broederschap onder mensen vooronderstelt en vereist een transcendent Vaderschap. De erkenning van dit vaderschap versterkt de menselijke broederschap: ieder persoon wordt een “naaste” die voor anderen zorgt.

1 Vgl. Paus Benedictus XVI, Encycliek *Caritas in Veritate*, Liefde in Waarheid - Over de integrale ontwikkeling van de mens in liefde en waarheid, (29 juni 2009), 19

2 Vgl. Paus Franciscus, Encycliek, *Licht van het geloof, Lumen Fidei* (29 juni 2013), 54

“Waar is uw broer?” (Gen. 4, 9)

2. Om deze menselijke roeping tot broederschap vollediger te begrijpen, om duidelijker de obstakels te herkennen die de verwerkelijking in de weg staan en manieren te ontdekken om deze te overwinnen, is het van groot belang om onszelf te laten leiden door kennis van Gods plan, dat op voortreffelijke wijze voorgesteld is in de Heilige Schrift.

Volgens het Bijbelse verhaal van de schepping stammen alle mensen af van gezamenlijke ouders, Adam en Eva, het paar dat God geschapen heeft naar Zijn beeld en gelijkenis (Vgl. Gen. 1, 26), uit wie Kaïn en Abel werden geboren. In het verhaal van dit eerste gezin zien we de oorsprong van de maatschappij en de evolutie van relaties tussen individuen en volkeren. Abel is een herder, Kaïn een landbouwer. Hun fundamentele identiteit en hun roeping is *broeders te zijn*, zij het in de diversiteit van hun activiteiten en cultuur, hun omgang met God en de schepping. Kaïn's moord op Abel bevestigt op tragische wijze zijn radicale afwijzing van de roeping om broeders te zijn. Hun verhaal (Vgl. Gen. 4, 1-16) laat de moeilijke taak zien waartoe alle mannen en vrouwen zijn geroepen, om verenigd te leven waarbij de een zorg draagt voor de ander. Kaïn accepteerde niet Gods voorkeur voor Abel, die Hem het beste van zijn kudde had geofferd – “De Heer zag genadig neer op Abel en zijn offer, maar op Kaïn en zijn offer sloeg Hij geen acht” (Gen. 4, 4-5) – en doodde Abel uit jaloezie. Zo weigerde hij om hem als broeder te beschouwen, om zich positief tot hem te verhouden, om in de aanwezigheid van God te leven door zijn verantwoordelijkheid te nemen om voor anderen te zorgen en hen te beschermen. Door hem te vragen “Waar is uw broer?” houdt God Kaïn verantwoordelijk voor wat hij heeft gedaan. Hij antwoordt: “Ik weet het niet. Ben ik dan de hoeder van mijn broeder?” (Gen. 4, 9). Daarna, zo vertelt het Boek Genesis ons, “trok Kaïn weg uit de nabijheid van de Heer” (Gen. 4, 16).

We moeten onszelf afvragen wat de diepere redenen waren die ertoe leidden dat Kaïn de band van broederschap en tegelijkertijd de band van wederkerigheid en gemeenschap die hem verbond met zijn broer Abel, afwees. God zelf veroordeelt Kaïn en beschuldigt hem van heulen met het kwaad: “de zonde loert aan uw deur” (Gen. 4, 7). Maar Kaïn weigerde zich

tegen het kwaad te keren en “viel Kaïn zijn broer aan en vermoordde hem” (Gen. 4, 8) en verachtte zo het plan van God. Zo dwarsboomt hij zijn oorspronkelijke roeping om zoon van God te zijn en in broederschap te leven.

Het verhaal van Kaïn en Abel leert dat we een inherente roeping tot broederschap hebben, maar ook het tragische vermogen om die roeping te verraden. Daarvan getuigt het dagelijkse egoïsme, dat aan de wortel ligt van zo vele oorlogen en zoveel onrecht: vele mannen en vrouwen sterven door de handen van hun broeders en zusters die niet in staat zijn zichzelf als zodanig te zien, dat wil zeggen als wezens die gemaakt zijn voor de wederkerigheid, voor de gemeenschap en voor het geven.

“En u bent allemaal broeders” (Mt. 23, 8)

3. Spontaan komt de vraag in ons op: kunnen de mannen en vrouwen van deze wereld ooit volledig beantwoorden aan het verlangen naar broederschap die door God de Vader in hen is gelegd? Zullen zij ooit door alleen hun eigen kracht onverschilligheid, egoïsme en haat kunnen overwinnen, en de legitieme verschillen die typerend zijn voor broeders en zusters kunnen accepteren?

Parafrazerend kunnen we het antwoord van de Heer Jezus zo samenvatten: omdat er één Vader is, die God is, bent u allemaal broeders. (Vgl. Mt. 23, 8-9) De basis van broederschap ligt in het vaderschap van God. We hebben het hier niet over een algemeen vaderschap, dat onduidelijk is en zonder historisch effect, maar over de persoonlijke, specifieke en buitengewone concrete liefde van God voor iedere mens. (Vgl. Mt. 6, 25-30) Het is dus een vaderschap dat op effectieve wijze broederschap voortbrengt, want de liefde van God wordt, eenmaal aangenomen, het meest krachtige middel om ons bestaan en onze relaties met anderen te transformeren, en stelt ons open voor solidariteit en een actief delen.

Menselijke broederschap wordt op bijzondere wijze hersteld *in* en *door* Jezus Christus, door Zijn dood en verrijzenis. Het Kruis is de uiteindelijke “plaats” waar de broederschap gegrondvest wordt die de mensen zelf niet kunnen voortbrengen. Jezus Christus, die de menselijke natuur aannam

om die te verlossen, en de Vader liefhad tot de dood, ja tot de dood op het Kruis (Vgl. Fil. 2, 8), heeft ons door Zijn verrijzenis tot een nieuwe mensheid gemaakt, in volledige gemeenschap met de wil van God, met zijn plan, die de volledige verwerkelijking van onze roeping tot broederschap omvat.

Jezus herneemt vanaf het begin het plan van de Vader en erkent zijn voorrang boven alles. Maar Christus wordt, met zijn overgave tot de dood toe uit liefde voor de Vader, het uiteindelijke en nieuwe grondbeginsel van ons allen; wij zijn geroepen om onszelf in Hem te beschouwen als broeders, omdat we kinderen van dezelfde Vader zijn. Hij is zelf het verbond, de persoonlijke ruimte van de verzoening van de mens met God en van de broeders onder elkaar. Jezus' dood aan het kruis maakt ook een einde aan de scheiding tussen volkeren, tussen het volk van het Verbond en het volk van de heidenen, die tot dat moment zonder hoop waren, omdat zij geen onderdeel waren van de verbonden van de Belofte. Zoals we lezen in de Brief aan de Efeziërs is Jezus Christus degene die alle mensen in zichzelf verzoend. Hij is vrede, want Hij heeft de twee volkeren één gemaakt en de scheidingsmuur afgebroken die hen verdeelde, dat wil zeggen, de vijandschap tussen hen. Hij heeft in zichzelf één volk, één nieuwe mens, één nieuwe mensheid geschapen. (Vgl. Ef. 2, 14-16)

Wie het leven van Christus erkent en in Hem leeft, erkent God als Vader en geeft zichzelf volledig aan Hem en heeft Hem lief boven alles. De verzoende mens ziet God als de Vader van allen en is, als gevolg daarvan, geroepen een broederlijk leven te leiden dat open staat naar allen. In Christus is de ander welkom en geliefd als een zoon of dochter van God, als een broeder of zuster, niet als een vreemde, en nog minder als een rivaal of zelfs een vijand. In het gezin van God, waarin allen kinderen van dezelfde Vader zijn en, geënt op Christus, *zonen in de Zoon* zijn, zijn er geen "wegwerp-levens". Alle mannen en vrouwen genieten een gelijke en onschendbare waardigheid. Allen zijn geliefd door God. Allen zijn verlost door het bloed van Christus die aan het kruis stierf en verrees voor iedereen. Dat is de reden waarom niemand onverschillig kan blijven tegenover het lot van onze broeders en zusters.

Broederschap, de basis van en de weg naar vrede

4. Dit gezegd hebbende is het makkelijk te begrijpen dat broederschap de basis van en weg naar vrede is. De sociale encyclieken van mijn voorgangers kunnen wat dit betreft heel nuttig zijn. Het zal voldoende zijn om te verwijzen naar de definitie van vrede in de encyclieken *Populorum Progressio* van paus Paulus VI en *Sollicitudo Rei Socialis* van Johannes Paulus II. Van de eerste leren we dat de integrale ontwikkeling van volkeren de nieuwe naam van vrede is.³ Uit de tweede concluderen we dat vrede een *opus solidaritatis* is.⁴

Paulus VI bevestigt dat niet alleen individuen maar ook landen elkaar in een geest van broederschap moeten ontmoeten. Hij verklaart: "In dit wederzijds begrip, in deze vriendschap, in deze heilige gemeenschap moeten wij ook gaan samenwerken om te bouwen aan de gemeenschappelijke toekomst van de mensheid".⁵ In de eerste plaats ligt deze taak bij de meest bevoorrechten. Hun plichten zijn geworteld in menselijke en bovennatuurlijke broederschap en manifesteren zich op drie manieren: de *solidariteitsplicht*, die vereist dat rijkere landen de minder ontwikkelde bijstaan; de *plicht tot sociale gerechtigheid*, die een herstructurering in correctere termen vergt van de gebrekkige relaties tussen sterkere en zwakkere volkeren; en de *plicht tot universele liefdadigheid*, die de bevordering van een menselijker wereld voor allen inhoudt, een wereld waarin iedereen iets heeft te geven en te ontvangen, zonder dat de vooruitgang van de één een obstakel is voor de ontwikkeling van de ander.⁶

Als we dan de vrede beschouwen als *opus solidaritatis* kunnen we broederschap als de belangrijkste basis ervan niet negeren. Vrede, zo bevestigde Johannes Paulus II, is een ondeelbaar goed. Het is ofwel het goed van allen of van niemand. Het kan alleen dan verworven en genoten worden als betere kwaliteit van leven en als een menselijker en duurzamer

3 Vgl. Paus Paulus VI, Encycliek *Populorum Progressio*, Over de ontwikkeling van de volken, (26 mrt 1967), 87

4 Vgl. H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo Rei Socialis*, De ontwikkeling van de mens en de samenleving. Twintig jaar na *Populorum Progressio* van Paus Paulus VI, (30 dec 1987), 39

5 Paus Paulus VI, Encycliek, *Populorum Progressio*, 43

6 Vgl. Paus Paulus VI, Encycliek *Populorum Progressio*, 44

ontwikkeling, als er bij allen “het vaste en volhardende besluit is om zich in te zetten voor het algemeen welzijn”.⁷

Dit betekent dat men zich niet laat leiden door een “verlangen naar winst” of “dorst naar macht”. Nodig is de bereidheid om “ons leven te verliezen” voor de ander, in plaats van hem uit te buiten, en om “hem te dienen”, in plaats van hem te onderdrukken ten eigen voordele. De ‘ander’ – persoon, volk of natie – moet niet gezien worden als een willekeurig instrument (...) waarvan men het vermogen tot arbeid en de fysieke kracht goedkoop kan uitbuiten en dat men kan afstoten als het niet meer bruikbaar is, maar als een ‘gelijke’, een ‘hulp’”.⁸

Christelijke solidariteit vooronderstelt dat onze naaste bemind wordt, niet alleen als “een menselijk wezen met zijn rechten en fundamentele gelijkheid ten opzichte van allen, maar als het levende beeld van God de Vader dat vrijgekocht is door het bloed van Jezus Christus en onder de blijvende inwerking van de heilige Geest is gesteld”⁹, als een andere *broeder*. Zoals Johannes Paulus II opmerkte: “Het bewustzijn dat God ons aller Vader is en dat alle mensen broeders in Christus zijn, “zonen in de Zoon”, het bewustzijn ook van de tegenwoordigheid en de levendmakende werking van de heilige Geest zal aan onze kijk op de wereld een nieuw criterium geven om deze te interpreteren”¹⁰, en te veranderen.

Broederschap, een voorwaarde voor de strijd tegen de armoede

5. In zijn encycliek *Caritas in Veritate* herinnerde mijn voorganger de wereld eraan dat het gebrek aan broederschap tussen volkeren en mannen en vrouwen een belangrijke oorzaak is van armoede.¹¹ In vele gemeenschappen ervaren we een diepgaande *relationele armoede* als gevolg van een gebrek aan solide gezins- en gemeenschapsrelaties. Met zorg zien we de toename van verschillende vormen van ontbering, marginalisatie,

7 H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo Rei Socialis*, De ontwikkeling van de mens en de samenleving. Twintig jaar na *Populorum Progressio* van Paus Paulus VI, (30 dec 1987), 38

8 H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo Rei Socialis*, 38-39

9 Vgl. H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo Rei Socialis*, 40

10 H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo Rei Socialis*, 40

11 Vgl. Paus Benedictus XVI, Encycliek, *Caritas in Veritate*, 19

isolatie en verschillende vormen van pathologische afhankelijkheid. Dit soort armoede kan alleen worden overwonnen door de herontdekking en herwaardering van *broederlijke* relaties binnen gezinnen en gemeenschappen, door het delen van vreugde en verdriet, van moeilijkheden en successen die onderdeel zijn van een mensenleven.

Bovendien zien we aan de ene kant een afname van *absolute armoede*, maar aan de andere kant kan het ons niet ontgaan dat er een ernstige toename is van *relatieve armoede*, dat wil zeggen, ongelijkheid tussen mensen en groepen die in bepaalde gebieden of in een bepaalde historisch-culturele context samenleven. Wat dat betreft is er effectief beleid nodig om het principe van *broederschap* te bevorderen en voor alle mensen – gelijk in waardigheid en fundamentele rechten – toegang te verzekeren tot kapitaal, diensten, onderwijsbronnen, gezondheidszorg en technologie zodat ieder persoon de kans heeft zijn of haar levensproject uit te drukken en te verwerklijken en zich volledig als persoon kan ontwikkelen.

Men ziet ook de behoefte aan beleid dat een buitensporige onbalans tussen inkomens kan verlichten. We mogen de leer van de Kerk over de zogeheten *sociale hypotheek* niet vergeten, die stelt dat hoewel het wettig is, zoals de heilige Thomas van Aquino zegt, en zeker ook noodzakelijk “dat de mens goederen in bezit heeft”¹², voor zover het het gebruik ervan betreft deze “niet beschouwt als zijn uitsluitend eigendom, maar ook als gemeenschappelijk eigendom, in deze zin, dat ze niet alleen hem, maar ook de anderen voordeel kunnen opleveren”.¹³

Tenslotte is er nog een andere manier om broederschap te bevorderen – en zo de armoede te overwinnen – die aan de basis ligt van alle andere. Dit is de onthechting van diegenen die een sobere en basale levensstijl nastreven, van diegenen die, door hun eigen rijkdom te delen, erin slagen broederlijke gemeenschap met anderen te ervaren. Dit is van fundamenteel belang in het navolgen van Jezus Christus en werkelijk christen zijn. Het is niet

12 H. Thomas van Aquino, *Summa Theologiae*. II-II, q. 66, art. 2

13 2e Vaticaans Concilie, Constitutie *Gaudium et Spes*, Over de Kerk in de wereld van deze tijd, (7 dec 1965), 69; Vgl. Paus Leo XIII, Encycliek *Rerum Novarum*, Over kapitaal en arbeid, (15 mei 1891), 19; Vgl. H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo Rei Socialis*, 42; Vgl. Pauselijke Raad “Justitia et Pax”, *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk* (26 okt 2004), 178

alleen een kwestie voor godgewijde personen die een gelofte van armoede afleggen, maar ook voor de vele gezinnen en verantwoordelijke burgers die vast geloven dat de broederlijke relatie met de naaste het kostbaarste goed vormt.

De herontdekking van broederschap in de economie

6. De ernstige financiële en economische crises van onze tijd – die hun oorsprong vinden in de toenemende verwijdering van de mens van God en de naaste, in het heberig nastreven van materiële goederen aan de ene kant, en in de verarming van de relaties tussen personen en gemeenschappen aan de andere kant – hebben de mens ertoe gedreven om voldoening, geluk en zekerheid te zoeken in consumptie en verdiensten die buiten alle proporties staan van de logica van een gezonde economie. In 1979 vroeg Johannes Paulus II aandacht voor “een reëel en herkenbaar gevaar dat, terwijl de mens enorme vooruitgang maakt in de beheersing van de materiële wereld, hij de teugels van deze beheersing dreigt te verliezen; hij loopt het gevaar dat zijn mens-zijn op verschillende manieren ondergeschikt geraakt aan deze wereld en dat hijzelf daardoor het voorwerp wordt van velerlei – niet altijd direct als zodanig herkenbare – manipulaties door de hele organisatie van het gemeenschapsleven, door het productiesysteem en door de druk van de sociale communicatiemiddelen”.¹⁴

De opeenvolging van economische crises moet leiden tot een passende heroverweging van onze modellen voor economische ontwikkeling en tot een verandering in levensstijlen. De huidige crisis kan, ondanks de ernstige gevolgen ervan voor de levens van mensen, ons ook een vruchtbare kans geven om de waarden van voorzichtigheid, gematigdheid, gerechtigheid en kracht te herontdekken. Deze waarden kunnen ons helpen moeilijke momenten te doorstaan en de broederlijke banden te hervinden die ons met elkaar verbinden, in diep vertrouwen dat de mens behoefte heeft aan en in staat is tot iets groters dan het maximaliseren van zijn eigen individuele belang. Bovenal zijn deze waarden nodig voor het opbouwen en onderhouden van een maatschappij die overeenstemt met menselijke waardigheid.

14 H. Paus Johannes Paulus II, Encycliek *Redemptor Hominis*, De Verlosser van de mensen, (4 mrt 1979), 16

Broederschap dooft oorlog

7. In het afgelopen jaar hebben velen van onze broeders en zusters opnieuw de verwoestende ervaring van oorlog moeten meemaken, een ernstige en diepe wond in onze broederschap. Vele conflicten vinden plaats te midden van algemene onverschilligheid. Aan allen die leven in landen waar wapens terreur en verwoesting zaaien verzeker ik mijn persoonlijke nabijheid en die van de hele Kerk, wier missie het is om de liefde van Christus te brengen naar de weerloze slachtoffers van vergeten oorlogen, door haar gebeden voor vrede, haar dienstwerk voor de gewonden, de uitgehongerden, vluchtelingen, de ontheemden en allen die in angst leven. De Kerk verheft haar stem om aan de leiders de kreet van pijn van de lijdende mensheid te laten horen en een einde te maken aan de vijandelijkheden en aan misbruik en de schending van fundamentele mensenrechten.¹⁵

Om deze reden doe ik een krachtig beroep op allen die gewapenderhand geweld en dood zaaien: ontdek in de persoon die je vandaag ziet als simpelweg een vijand die verslagen moet worden, je broeder of zuster, en bedwing je hand! Geef de weg van wapens op en ga de ander ontmoeten, door dialoog, vergeving en verzoening, om zo gerechtigheid, vertrouwen en hoop om je heen opnieuw op te bouwen! “Vanuit dit standpunt is het duidelijk dat gewapende conflicten voor de volkeren van de wereld altijd een doelbewuste ontkenning zijn van internationale harmonie, en diepgaande scheidslijnen en diepe wonden creëren die vele jaren kosten om te genezen. Oorlogen zijn een concrete weigering om de grote economische en maatschappelijke doelstelling na te streven die de internationale gemeenschap zichzelf gesteld heeft”.¹⁶

Maar toch, zolang er zoveel wapens in circulatie zijn als nu, kunnen er altijd nieuwe voorwendselen gevonden worden om vijandelijkheden te beginnen. Daarom maak ik mij het pleidooi eigen van mijn voorgangers, tegen de verspreiding van wapens en voor de ontwapening van alle partijen, te beginnen met nucleaire en chemische ontwapening.

15 Vgl. Pauselijke Raad “Justitia et Pax”, *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk* (26 okt 2004), 159

16 Paus Franciscus, Brief aan Mr. Vladimir Poetin, president van de Russische Federatie, bij gelegenheid van de G20-top in sint Petersburg (4 sept 2013)

We moeten echter niet over het hoofd zien dat internationale overeenkomsten en nationale wetten – hoewel noodzakelijk en zeer wenselijk – op zichzelf niet voldoende zijn om de mensheid te beschermen tegen het risico van gewapende conflicten. Er is een bekering van het hart nodig die iedereen in staat stelt om in de ander een broer te herkennen, om voor te zorgen en mee samen te werken in het opbouwen van een vervuld leven voor allen. Dit is de geest die vele initiatieven van de civiele samenleving, inclusief de religieuze organisaties, om de vrede te bevorderen bezielt. Ik hoop dat de dagelijkse toewijding van allen vrucht zal blijven dragen en dat er een effectieve toepassing van het recht op vrede zal komen in de internationale wetgeving, als een fundamenteel mensenrecht en een noodzakelijke voorwaarde voor de uitoefening van alle andere rechten.

Corruptie en georganiseerde misdaad bedreigen broederschap

8. Broederschap heeft ook te maken met de behoefte aan vervulling van elke man en vrouw. De legitieme ambities van mensen, vooral in het geval van de jongeren, moeten niet worden gedwarsboomd of bespot, noch moeten hen de hoop ontnomen worden om die te verwerkelijken. Ambitie moet echter niet worden verward met machtsmisbruik. In tegendeel, mensen moeten met wederzijds respect met elkaar wedijveren. (Vgl. Rom. 12, 10) In het geval van meningsverschillen, die ook een onontkoombaar deel van het leven zijn, moeten we altijd weten dat we broeders en zusters zijn, en daarom anderen en onszelf leren de naaste niet te beschouwen als een vijand of tegenstrever die moet worden uitgeschakeld.

Broederschap brengt sociale vrede voort, omdat het een evenwicht schept tussen vrijheid en gerechtigheid, tussen persoonlijke verantwoordelijkheid en solidariteit, tussen het welzijn van individuen en het algemeen welzijn. Een politieke gemeenschap moet dus op een heldere en verantwoordelijke wijze handelen om dit alles te bevorderen. Burgers moeten ervaren dat zij vertegenwoordigd worden door de openbare autoriteiten, met respect voor hun vrijheid. Maar vaak wordt er een wig gedreven tussen burgers en instanties door partijbelangen die de relatie misvormen en de schepping van een blijvend klimaat van conflicten bevorderen.

Een authentieke geest van broederschap overstijgt het individuele egoïsme dat in strijd is met het vermogen van mensen om in vrijheid en onderlinge harmonie te leven. Zulk egoïsme ontwikkelt zich sociaal – of het nu in de vele vormen van corruptie, zo wijdverbreid tegenwoordig is, of in de vorming van criminele organisaties, van kleine groepen tot wereldwijd georganiseerde. Deze groepen breken legaliteit en gerechtigheid af, en slaan toe in het hart van de waardigheid van de persoon. Deze organisaties beledigen God zwaar, ze doen anderen pijn en doen de schepping kwaad, des te meer als ze religieuze ondertonen hebben.

Ik denk ook aan het hartverscheurende drama van drugsmisbruik, waarin winst wordt gemaakt in minachting van de morele en burgerlijke wetten. Ik denk aan de verwoesting van natuurlijke grondstoffen en voortdurende vervuiling, en de tragiek van de uitbuiting van de arbeid. Ik denk ook aan de illegale geldhandel en financiële speculatie, die vaak een roofzuchtig karakter aannemen en schadelijk zijn voor hele economische en sociale systemen, en miljoenen mannen en vrouwen aan armoede blootstellen. Ik denk aan de prostitutie, die iedere dag onschuldige slachtoffers maakt en in het bijzonder jongeren berooft van hun toekomst. Ik denk aan de gruwel van mensenhandel, misdaden tegen en misbruik van minderjarigen, de verschrikking van slavernij die nog steeds in vele delen van de wereld bestaat; de vaak genegeerde tragiek van migranten, die in de illegaliteit op onwaardige wijze gemanipuleerd worden. Zoals Johannes XXIII schreef: “Een samenleving, die alleen steunt op machtsverhoudingen, heeft niets menselijks meer, want zij belemmert de mensen in hun vrijheid in plaats van hen te stimuleren tot vooruitgang en persoonlijke vervolmaking”.¹⁷ Maar de mens kan zich bekeren: men mag nooit wanhopen aan de mogelijkheid om zijn leven te veranderen. Ik wil dat dit een boodschap van hoop en vertrouwen voor allen is, zelfs voor degenen die gruwelijke misdaden hebben begaan, want God wenst niet de dood van de zondaar, maar dat hij zich bekeert en leeft. (Vgl. Ez. 18, 23)

Als we kijken naar misdaad en straf in de brede context van het menselijk samenleven moeten we ook denken aan de onmenselijke omstandigheden in zo vele gevangenissen, waar de gevangenen vaak worden teruggebracht tot een mensenwaardige staat die strijdig is met hun menselijke waardig-

¹⁷ H. Paus Johannes XXIII, Encycliek *Pacem in Terris*, Vrede op aarde, (11 apr 1963), 17

heid en in hen iedere wil tot en uitdrukking van herstel verstikt. De Kerk doet veel op deze plaatsen, meestal in stilte. Ik maan en moedig iedereen aan om meer te doen, in de hoop dat het werk dat op dit gebied wordt gedaan door zoveel dappere mannen en vrouwen ook steeds meer door de burgerlijke overheden trouw en eerlijk zal worden gesteund.

Broederschap helpt om de natuur te beschermen en te cultiveren

9. De mensheid heeft van de Schepper een gezamenlijk geschenk ontvangen: de natuur. Het christelijke beeld van de schepping sluit een positief oordeel in over de legitimiteit van ingrijpen in de natuur om er een nut uit te halen, mits men verantwoordelijk handelt, dat wil zeggen door de “grammatica” te erkennen die in de natuur is gegrift en door de grondstoffen wijselijk te gebruiken voor het welzijn van allen, met respect voor de schoonheid, het einddoel en het nut van de individuele levende wezens en van hun plaats ervan in het ecosysteem. Samengevat, de natuur staat ons ter beschikking en wij zijn geroepen er een verantwoordelijk rentmeesterschap over uit te oefenen. In plaats daarvan worden wij vaak gedreven door hebzucht en door de arrogantie van heerszucht, bezit, manipulatie en exploitatie; we beschermen de natuur niet; we hebben er geen respect voor; we beschouwen het niet als een gratis geschenk waar we voor moeten zorgen en wat ten dienste moeten stellen van onze broeders en zusters, inclusief de toekomstige generaties.

In het bijzonder is de *landbouwsector* de primaire productiesector met de vitale roeping de natuurlijke hulpbronnen te cultiveren en te beschermen om de mensheid te voeden. Wat dat betreft brengt de blijvende schande van de honger mij ertoe om de volgende vraag met u te delen: *op welke manier gebruiken we de hulpbronnen van de aarde?* De huidige samenleving zou zich moeten bezinnen op de hiërarchie van prioriteiten waarvoor de productie bestemd is. Het is werkelijk een dringende plicht om de hulpbronnen van de aarde op zo'n manier te gebruiken dat niemand honger lijdt. Initiatieven en mogelijke oplossingen zijn er vele, en beperken zich niet tot een toename van de productie. Het is algemeen bekend dat het huidige productieniveau voldoende is, en toch zijn er miljoenen mensen

die honger lijden of sterven van de honger, en dit is werkelijk een schandaal. Daarom is het noodzakelijk manieren te vinden waardoor iedereen kan profiteren van de vruchten van de aarde, niet alleen om te vermijden dat de kloof groeit tussen hen die meer hebben en hen die genoeg moeten nemen met de kruimels, maar vooral omdat het een kwestie van gerechtigheid, gelijkheid en respect voor iedere mens is. In die zin wil ik graag iedereen herinneren aan die noodzakelijke universele bestemming van alle goederen wat één van de basisprincipes van de sociale leer van de Kerk is. Respect voor dit principe is een essentiële voorwaarde voor een effectieve en eerlijke toegang tot die essentiële en primaire goederen die ieder mens nodig heeft en waar hij recht op heeft.

Conclusie

10. Broederschap moet worden ontdekt, bemind, ervaren, verkondigd en betuigd. Maar alleen de liefde, die God geeft, stelt ons in staat om broederschap volledig te ontvangen en te beleven. Het noodzakelijke realisme van de politiek en de economie kan niet worden gereduceerd tot een technische kennis ontdaan van idealen, die de transcendente dimensie van de mens negeert. Als deze openheid naar God ontbreekt, wordt elke menselijke activiteit armer en worden personen gereduceerd tot voorwerpen die geëxploiteerd kunnen worden. Alleen wanneer politiek en economie accepteren dat ze zich bewegen in die wijde ruimte die verzekerd wordt door de opening naar Degene, die iedere man en vrouw liefheeft, zullen zij er in slagen zich te ordenen op basis van een authentieke geest van broederlijke liefde en kunnen zij effectieve werktuigen zijn voor de integrale menselijke ontwikkeling en voor de vrede. Wij Christenen geloven dat wij in de Kerk als leden met elkaar verbonden zijn, allen elkaar wederzijds nodig hebben, omdat ieder van ons een genade heeft ontvangen naar de mate van Christus' gave voor het algemeen welzijn. (Vgl. Ef. 4,7.25; 1 Kor. 12, 7) Christus is in de wereld gekomen om ons de goddelijke genade te brengen, dat wil zeggen de mogelijkheid om in zijn leven te delen. Dit houdt het weven van een patroon van broederlijke relaties in, getekend door wederkerigheid, vergeving en volledige zelfgave,

volgens de breedte en de diepte van de liefde die God schonk in Degene die, gekruisigd en verzezen, allen naar zich toe trekt: "Ik geef jullie een nieuw gebod: dat je elkaar liefhebt. Zoals Ik jullie heb liefgehad, moeten jullie ook elkaar liefhebben. Daaraan zal iedereen kunnen zien dat jullie leerlingen van Mij zijn: als jullie onder elkaar de liefde bewaren" (Joh. 13, 34-35). Dit is het goede nieuws dat van ieder van ons een stap voorwaarts vraagt, een constante beoefening van empathie, van luisteren naar het lijden en de hoop van anderen, zelfs degenen die het verst van mij afstaan, en de veeleisende weg gaan van die liefde die weet hoe zich om niet te geven en te schenken voor het welzijn van al onze broeders en zusters. Christus omhelst de gehele mensheid en wenst dat niemand verloren raakt. "Want God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gezonden om de wereld te veroordelen, maar om door Hem de wereld te redden" (Joh. 3, 17). Hij doet dit zonder iemand te onderdrukken of te dwingen de deuren van hart en geest voor Hem te openen. "De grootste van jullie moet de minste worden, en de leider de dienaar" – zegt Jezus Christus – "Ik ben in jullie midden de dienaar" (Lc. 22, 26-27). Elke activiteit moet daarom worden gekenmerkt door een houding van dienstbaarheid aan anderen, vooral aan degenen die het verste weg en het minst bekend zijn. Dienstbaarheid is de ziel van die broederschap die vrede opbouwt. Moge Maria, de Moeder van Jezus, ons helpen de broederschap die opspringt uit het hart van haar Zoon te begrijpen en te beleven, om vrede te brengen aan iedere mens op onze geliefde aarde.

Uit het Vaticaan, 8 december 2013
Franciscus

Boodschap van de heilige vader Franciscus voor de veertigdagentijd 2014

*Hij is arm geworden om ons rijk te maken met zijn armoede
(vgl. 2 Kor. 8, 9)*

Dierbare broeders en zusters,

Ter gelegenheid van de Veertigdagentijd, bied ik u enkele overwegingen aan, opdat ze van dienst zouden kunnen zijn op de persoonlijke en gemeenschappelijke weg van bekering. Ik wil aansluiten bij de woorden van de heilige Paulus: "Want de liefdedaad van onze Heer Jezus Christus hoef ik u niet in herinnering te brengen: hoe Hij om uwentwil arm is geworden, terwijl Hij rijk was, opdat gij rijk zoudt worden door zijn armoede" (2 Kor. 8, 9). De apostel wendt zich tot de Christenen van Korinthe om hen aan te sporen edelmoedig te zijn en de gelovigen van Jeruzalem te helpen die behoeftig zijn. Wat zeggen deze woorden van de heilige Paulus ons, Christenen van vandaag? Wat zegt ons vandaag de uitnodiging tot armoede, tot een arm leven in evangelische zin?

De genade van Christus

Allereerst zeggen ze ons wat de stijl van God is. God openbaart Zich niet door middel van de macht en de rijkdom van de wereld, maar door middel van de zwakheid en de armoede: "*Hij (is) om uwentwil arm (...) geworden, terwijl Hij rijk was...*". Christus, de eeuwige Zoon van God, in macht en heerlijkheid gelijk aan de Vader, is arm geworden; Hij is neergedaald midden onder ons, is ieder van ons nabij geworden; Hij heeft afstand gedaan van zijn glorie, Zichzelf "ontledigd", om in alles aan ons gelijk te zijn (vgl. Fil. 2, 7; Heb. 4, 15). De Menswording van God is een groot mysterie! De reden van dit alles is de goddelijke liefde, een liefde die genade is, edelmoedigheid, verlangen naar nabijheid, en die niet aarzelt om zich te geven en zich op te offeren voor de schepselen die ze lief heeft. Caritas, liefde, dat is in alles het lot van de geliefde delen. Liefde doet ons